

* Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna.
** I Klinika Chorób Psychiczych i Zaburzeń Nerwicowych AM Gdańsk.
*** Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Gdyni.

JANUSZ SZELUGA*, PIOTR PANKIEWICZ**, RAFAŁ MIĘTKIEWICZ***

M n e m o s y n e j d e s i s według T. Bilikiewicza a pojęcie świadomości w niektórych kierunkach psychoterapii

Świadomość w najogólniejszym rozumieniu jest synonimem życia, natomiast w węższym zakresie jest rozumiana jako życie psychiczne, psychika a konkretnie szczególny jej aspekt - poczucia przeżywania swojego życia. Badania dotyczące świadomości mają charakter interdyscyplinarny. W niniejszym opracowaniu zajmujemy się wycinkiem problematyki, koncentrując się wokół różnorodnych problemów związanych z tym, co łączy koncepcję mnemosyneidesis ze współczesnymi kierunkami w psychoterapii

Kwestią jednak najbardziej podstawową, od której często zaczynają się rozważania autorów teorii świadomości, w tym autora mnemosyneidesis jest problem psychofizyczny. Relacja psychofizyczna, czyli stosunek między ciałem a psychiką, materią a duchem w naukach ścisłych sprowadza się do dualizmu zaproponowanego przez Kartezjusza oraz podejścia materialistycznego negującego występowanie czegokolwiek co psychiczne, czyli duchowe.

Koncepcją pochodną materializmu jest „epifenomenalizm”, akceptuje on psychikę, jako zjawisko wtórne procesów fizjologicznych mózgu. Konsekwencją takiego podejścia jest pokładanie wiary w leczenie chorób psychicznych, ponieważ są one następstwem zaburzeń zlokalizowanych w mózgu, Takie podejście teoretyczne narażone jest na błąd ukrytego dualizmu, gdyż dla pojęć wykreowanych przez filozofię i psychologię szuka się ich lokalizacji w mózgu w sposób ściśle anatomiczny /Vedfelt 1986/.

Zanim autorzy zaprezentują teorię mnemosyneidesis, dokonany został przegląd wybranych definicji świadomości.

PRZEGLĄD WYBRANYCH DEFINICJI ŚWIADOMOŚCI

Ujęcie medyczne

Świadomość to stan czuwania, przytomności. Jest to przedmiotowe odniesienie się do niej, dla przykładu rozważmy człowieka, który śpi i śni. Jest on wówczas pozbawiony świadomości rozumianej jako stan czuwania, ale jego wewnętrzny, subiektywny świat nie przestaje istnieć.(...)

Definicja wg W. Jamesa

Świadomość – jest osobista, zmienna, jednak wykazuje pewną ciągłość, jest selektywna i dotyczy przedmiotów od niej odrębnych(2). W. James mówi o strumieniu świadomości, rodzaju przebiegającego nieustannie monologu wewnętrznemu. Jesteśmy świadomi, co dzieje się w naszym życiu wewnętrznym, zbierając informacje docierające z naszych organów zmysłowych. Możemy jednak zmieniać pole naszej uwagi i podwyższać stopień świadomości informacji docierających z jakichś obszarów naszego otoczenia. James sugerował istnienie wielu odmian ludzkiego „ja”, które normalnie nic o sobie nie wiedzą. Ujawniają się one w marzeniach sennych lub stanach hipnozy.

Definicja wg Johna Locka

Świadomość jest spostrzeganiem tego, co dzieje się we własnym umyśle(1).

Definicja wg J. Bremerera

J. Bremer(8) uważał, że świadomość działa poprzez wolę i jest niejako od niej zależna- gdyby nie było oddziaływania świadomości na ciało poprzez wolę osoby, świadomość byłaby po prostu poddana ciału.

Dzięki świadomości i woli człowiek potrafi zaplanować swoje działania, potrafi wyobrazić sobie swój cel, do którego dąży. Działanie człowieka nie jest „sztywne”, lecz plastyczne tzn. zmienia się w zależności od warunków zewnętrznych a zwłaszcza od działań innych ludzi. Świadomość odgrywa rolę kierowniczą w regulacji człowieka z otoczeniem. Świadomość i wola to dwie najważniejsze formy ludzkiej psychiki. Byt kształtuje świadomość a świadomość kształtuje wolę człowieka (1). Świadomość wg standardowej definicji to poczucie siebie samego oraz własnego otoczenia.

Świadomość to wszelkie doznania, z których zdajemy sobie sprawę w danym momencie są to spostrzeżenia, myśli, uczucia i pragnienia. Świadomość ma różne wymiary. Możemy wznieść się na nieco wyższy poziom i uprzytomnić sobie, że to my daną czynność wykonujemy oraz że inni obserwują nasze poczynania. Świadomość spełnia bardzo ważną funkcję-pomaga nam przetrwać, bo ogranicza ilość napływających do nas danych, które w przeciwnym wypadku przeciążyłyby nasz umysł. Wybiera to, co najważniejsze oraz pomaga analizować i planować, dzięki czemu nasze postępowanie może być skuteczne.

Definicja wg G. M. Edelman

G. M. Edelman(3) mówi o świadomości pierwotnej i wyższego rzędu. Świadomość pierwotna dotyczy tylko stanów teraźniejszych. Jest to stan bycia świadomym istnienia obiektu w świecie. Nie łączy się z poczuciem podmiotowości. Świadomość wyższego rzędu rozpoznaje się przez introspekcję własnych myśli, emocji, przeżytych doświadczeń oraz rozpoznanie własnych zachowań, ich znaczenia i motywów. Ma ona charakter zindywidualizowany.

Świadomość, napisał G. M. Edelman ma charakter intencjonalny, zawsze koncentruje się na określonych osobach, rzeczach lub zdarzeniach. Nie jest kopią doświadczeń i nie zawsze towarzyszy zachowaniu. Jest częściowo regulowana przez wolę.

Definicja wg M. Kowalczyk

M. Kowalczyk(2) rozróżnia świadomość wewnętrzną od zewnętrznej.. Świadomość wewnętrzna zwana jest jaźnią ma charakter introwertywny, implikacyjny. Obejmuje prywatne przeżycia, subiektywne doświadczenia jest rzeczywistością zawierającą reprezentację świata otaczającego. Świadomość zewnętrzna jest ekstrawertywna, egzystencjalna, służy do społecznych komunikacyjno-regulacyjnych kontaktów ze światem zewnętrznym, jej cechą (atrybutem) jest wolna wola (3).

Definicja wg A. Kolańczyk

A. Kolańczyk (4): mechanizm świadomości, na który składa się uwaga i pamięć operacyjna koordynuje funkcjonowanie tych systemów. Pełni ona funkcję integracyjną w stosunku do bezpośredniej i pośredniej regulacji zachowań, ułatwia ona diagnozowanie w obu systemach, wpływając na regulację zachowań i podejmowanie decyzji.

Definicja wg J. Trąbki

Funkcjonalną definicję świadomości omówił m.in. J. Trąbka (5). Świadomość to mechanizmy nadrzędnego lub centralnego sterowania procesami psychicznymi i zachowaniem. Świadomość jest angażowana wtedy, gdy podmiot czy organizm napotyka na przeszkodę, ma do czynienia z dylematem decyzyjnym, błędem we własnym zachowaniu, z niezgodnością informacji napływającej i oczekiwanej, we wszelkich sytuacjach trudnych, gdy chodzi o przewycięzenie nawyków lub presji mechanizmów emocjonalno-popędowych.

Autor dzieli funkcje świadomości na:

- ① Poznawcze
- ② Regulacyjne i integracyjne
- ③ Komunikacyjne
- ④ Selekcyjne

Funkcje poznawcze i komunikacyjne dotyczą informacji do nas docierających. Funkcje regulacyjne dotyczą procesów psychicznych i zachowania. Natomiast funkcje selekcyjne są filtrem dla napływających informacji /kierują naszą uwagę na te wybrane, nie jesteśmy świadomi wszystkiego, co wokół nas się dzieje/. Świadomość ma charakter intencjonalny, zawsze koncentruje się na określonych przedmiotach, czyli treściach. Treścią świadomości mogą być dane percepcyjne, myśli, sądy, uczucia, pragnienia, plany, zachowania jednostki. Są one aktualne, obecne, subiektywne. W polu świadomości pojawiają się treści związane z osobowością, z systemem wartości i istotnych potrzeb jednostki(6).

Definicja wg Z. Zaborowskiego

Z. Zaborowski(7) uważa, że znaczenie mają formy przetwarzające treści świadomości. Wyróżnia on:

- Formę indywidualną
- Formę obronną
- Formę rzeczową/zewnętrzną/
- Formę refleksyjną

Jednostka w stanie świadomości indywidualnej sama planuje i programuje swoje cele i zadania, identyfikuje się z nimi, silnie przeżywa emocje, dokonuje osobistych atrybucji, ma duże poczucie kontroli wewnętrznej.

Jednostka w stanie świadomości obronnej koduje i przetwarza treści wewnętrzne i zewnętrzne na podłożu lęku i zagrożenia. Pole świadomości jest zawężone, brak otwartości na nowe informacje, doświadczenia. Myślenie jest jednostronne, sztywne, uwaga stale skoncentrowana jest na negatywnych zjawiskach, własnych brakach, błędach, jednostka nie wierzy w siebie.

Jednostka w stanie świadomości rzeczowej koduje i przetwarza treści w sposób obiektywny i uspołeczniony, oparty na normach, standardach społecznych. Świadomość ta sprzyja efektywnej współpracy i przystosowaniu społecznemu.

Jednostka w stanie świadomości refleksyjnej, przetwarza treści w sposób uogólniony i abstrakcyjny, integruje treści zewnętrzne z wewnętrznymi. Jest to najwyższa forma świadomości, umożliwiająca efektywną samoregulację, samorealizację i twórcze przystosowanie się do środowiska. Koordynuje ona potrzeby i postawy jednostki z jej zintegrowanymi wartościami i normami. Samoświadomość refleksyjna łączy się z dojrzałością moralną i społeczną oraz z trafnym uczuciowym stosunkiem do własnej osoby, działa jak sumienie. Jest świadomością własnych przeżyć i doznań, wiąże się z wglądem w siebie.

Na naszą wolę wpływ mają treści świadomości. Nie mniejszy wpływ mają formy przetwarzania tych treści. Rola woli udaje się być ograniczona do prostej decyzji tak lub nie.

Cały „koloryt” decyzji jest, bowiem zdeterminowany takimi a nie innymi przetworzonymi, a wcześniej już wybranymi spośród innych treściami świadomości.

Definicja wg B. Wojciszke

osiadać świadomość znaczy mieć dostęp do informacji o przebiegu własnych procesów psychicznych, możliwość przetwarzania tej informacji i wykorzystywanie jej w procesie regulacji psychicznej.

Definicja wg Johari

Wg Johari można przedstawić graficzny model własnej osoby za pomocą tzw. Okna Johari.

		J A	
		Widzę/wiem	Nie widzę/nie wiem
I N N I	1. Sfera widoczna wszyscy widzą	3. Sfera ukryta Widzą, nie widzę.	
	2. Sfera niewidoczna Widzę, nie widzą		

Widzimy na nim dwie sfery, do których ma dostęp „JA” oraz dwie sfery, do których mają dostęp „INNI”.

Pierwsza sfera jest wspólna- obrazuje ona to wszystko, co wiemy o sobie ja i jednocześnie wiedzą o nas „INNI”.Mieszczą się w niej informacje bezpieczne i pozytywne lub niemożliwe do ukrycia, takie jak tusz, kolor oczu, płeć oraz informacje o nas, które sami chcemy udostępnić innym.

Druga sfera dostępna tylko dla nas samych, której inni nie muszą znać.

Trzecia sfera jest dla innych, ale za to niedostępna dla nas.

Czwarta sfera jest niedostępna dla nas i dla innych - kryje w sobie podświadomość i nieświadomość, czyli to wszystko, co sprawia, że jesteśmy i postępujemy tak jak postępujemy, ale nie możemy wytłumaczyć, dlaczego jesteśmy tacy, a nie inni i postępujemy tak, a nie inaczej.

Okno Johari graficznie pokazuje, że nikt z nas nie wie o sobie wszystkiego. Sfera świadomości nie otworzy się nigdy całkowicie, chociaż niektórym- dzięki psychoanalizie, hipnozie lub głębokiej psychoterapii- udaje się zajrzeć do niej i w ten sposób rozszerzyć wiedzę o sobie lub poznać niektóre motywy swego postępowania. Możemy rozszerzyć wiedzę o sobie poprzez otwarcie dostępu do niewidocznego dla nas „okienka” dowiadując się tego, co o nas wiedzą i jak nas odbierają inni.

Integrujący model stanów psychicznych A. Kokoszki

A.Kokoszka podsumowuje stan wiedzy dokonując próby „opracowania modeli użytecznych w badaniach zmierzających do zintegrowania i całościowego zrozumienia najważniejszych koncepcji wypracowanych przez nauki o układzie nerwowym / neuroscience / i podejście psychodynamiczne, które z jednej strony byłoby użyteczne w psychologii klinicznej, a z drugiej strony pomocne w ogólnym w rozumieniu ustaleń na temat świadomości dokonanych na gruncie różnych koncepcji naukowych”(Kokoszka, 1997). Postuluje, aby neojacksonowska koncepcja organizacji procesów psychicznych opracowana przez Mazurkiewicz spełniała funkcję metateorii integrując nauki o systemie nerwowym z psychodynamicznymi koncepcjami pojmowania przeżyć jednostki cierpiącej na zaburzenia psychiczne. Podkreśla znaczenie koncepcji dwoistej funkcji OUN, mnemicznego charakteru przeżyć psychicznych oraz piętrowej, ewolucyjnej ich struktury.

Przedstawiona koncepcja jest rozwinięciem neojacksonowskiej psychiatrii fizjologicznej Mazurkiewicza, zmodyfikowanej i poszerzonej o koncepcję metabolizmu informacyjnego Kępińskiego i model aparatu psychicznego Freuda.

Świadomość wg. A. Bilikiewicza

A. Bilikiewicz w jednej z publikacji z 1983 roku definiuje świadomość dla celów medycznych jako najwyższej zorganizowaną funkcję ośrodkowego układu nerwowego, polegającą na „odbijaniu rzeczywistości”. Autor podaje, że w ujęciu humanistycznym świadomość jest rozumiana jako „conscientia” (świadomość) – najwyższy stopień rozwoju psychiki w drodze długotrwałej ewolucji. Świadomość jest pojęciem nadrzędnym w stosunku do pojęcia przytomność. Przytomność jest gotowością układu nerwowego do reagowania na bodźce – in. nazywana stanem czuwania. Lokalizacja przytomności umiejscowiona jest w tworze siatkowatym pnia mózgu. Podobnie jak R. Jung, A. Bilikiewicz przyrównuje świadomość do strumienia światła.

Teoria mnemosynejdesis Tadeusza Bilikiewicza

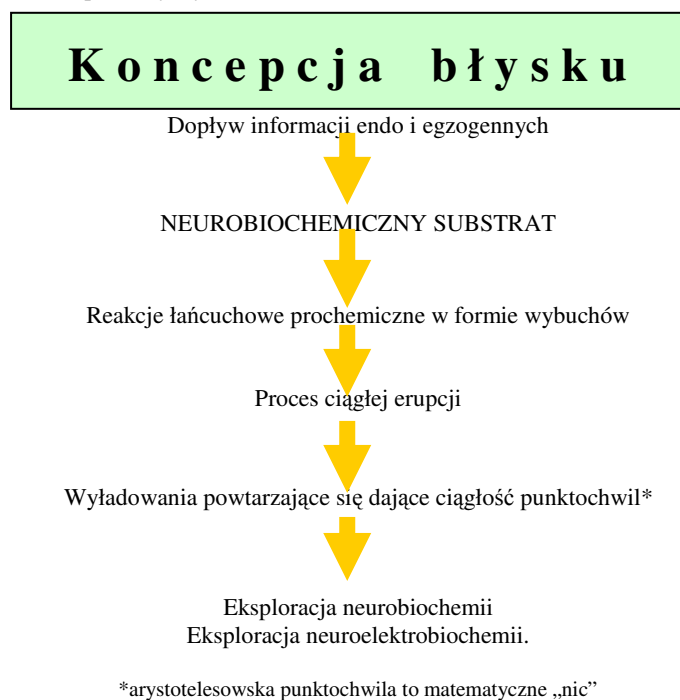
W koncepcji mnemosynejdesis (mnemo (gr.) pamięć, synejdesis (gr.) świadomość) podjęto próbę wyjaśnienia sposobu, w jaki dochodzi do transformacji nerwowych pobudzeń w mózgu w świadome treści pamięciowe. Teoria powstawała na przełomie lat 70-tych XX w. Wyrastała z panujących wówczas poglądów z zakresu informatyki i biochemii traktujących mózg jak komputer pracujący w oparciu o neurobiochemiczne procesy oraz podejścia drugiego do kwestii świadomości, wyłącznie psychologicznego, chociaż jak stwierdza autor, cytuję - .... trudno mówić psychologii, kiedy ignoruje się „psyche”.

Szczególną uwagę w swej koncepcji, poświęcił autor relacjom między zjawiskami psychopatologicznymi a świadomością.

W cytowanym poniżej fragmencie zawarta jest istota teorii Mnemosynejdesis. Punktem wyjścia przedstawionego tu modelu strukturalnego, pisze autor, jest hipoteza, tu cytuję „że ciągłość strumienia świadomości jest złudzeniem analogicznym do złudzenia ciągłości światła. Korpuskularna teoria światła oparta jest również na zasadzie ciągłości wynikającej z częstotliwości pojawiających się elementów, czy to będą fale elektromagnetyczne czy pozbawione masy fotony. Prawdopodobnie w przy-

rodzie poza absolutnym czasem i przestrzenią w znaczeniu próżni „nie istnieje doskonałe kontinuum. Kontinuum strumienia świadomości zdaje się być złudzeniem, pochodzącym z częstotliwości eksplozywnych punktochwili procesów neurobiochemicznych czy elektrochemicznych podłoża obiektywnego.

Zachodzi tu analogia z obrazem kinematograficznym, którego pozorna ciągłość powstaje dzięki miganiu mnóstwa obrazków. Ze strumieniem świadomości sprzężony jest synchronicznie strumień częstotliwych reakcji łańcuchowych neurobiochemicznych. Składają się na ten sprzężony zwrótnie mnemosynejdetyczny synchroniczny strumień mikroelementów przeżywanego subiektywnie, jako pasmo skutków „których pasmo przyczyn ukryte jest w głębi podłoża.” – koniec cytatu. Graficznie, model ten przedstawia poniższy wykres.

ŚWIADOMOŚĆ W NIEKTÓRYCH KIERUNKACH PSYCHOTERAPII

Świadomość w psychoterapii Gestalt

„Staramy się uczynić świadomym to Ja, które zostało zdradzone”
/ E. M. Polsterowie /

Pełna świadomość w psychoterapii Gestalt oznacza proces, który polega na czujnym kontakcie z najważniejszymi wydarzeniami w polu indywidualnego doświadczenia, w środowisku lub w relacji między dwoma osobami; kontakt ten jest wspierany sensorycznie, emocjonalnie, poznawczo i energetycznie. Głównym celem psychoterapii jest poszerzenie pola świadomości, po to, aby ujawnić i integrować wyparte potrzeby, wspomnienia i emocje. Ma to służyć lepszej integracji i spójności osoby. Techniki użyte do tego celu są kwestią drugorzędą, najistotniejszą kwestią jest fakt, że poszerzenie świadomości dzieje się w relacji terapeutycznej, dającą bezpieczeństwo i wsparcie.

Cechy świadomości w ujęciu Gestalt to między innymi:

- występuje tu i teraz;
- przeływ świadomości jest nierównomierny;

- ⊕ jest nieskończenie wiele elementów, których możemy być potencjalnie świadomi;
- ⊕ jest wiele obszarów świadomości i wiele sposobów zdawania sobie sprawy z tego, co odczuwamy;
- ⊕ osoby posiadają indywidualne metody, za pomocą, których zawężają swoją świadomość; pierwotnie są to mechanizmy obronne, wtórnie jednak ograniczają możliwości bycia w świecie;
- ⊕ w miarę, jak stajemy się świadomi różnych elementów w naszym świecie, organizujemy je w pełne figury i nadajemy im znaczenie.

Generalnie, możemy wyróżnić trzy obszary świadomości:

- ⊕ sfera wewnętrzna: świadomość ciała, wszelkich doznań cielesnych oraz uczuć; elementy te zachodzą na siebie i są ściśle powiązane.
- ⊕ sfera zewnętrzna: doznania związane z pięcioma zmysłami, a także związane z mówieniem i poruszaniem się, są to tzw. Funkcje związane z kontaktem.
- ⊕ sfera pośrednia: świadomość fantazji, myśli, wyobrażeń, ta sfera jest częścią naszego wewnętrznego świata; pośredniczy między świadomością zewnętrzną i wewnętrzną oraz nadaje znaczenie im obu.

F. Perls był głęboko przekonany, że wiele trudności życiowych pojawia się u ludzi, którzy żyją pogrążeni w świadomości pośredniej – we wspomnieniach, wyobrażeniach i racjonalizacjach.

Świadomość w psychoterapii systemowej – próba syntezy

Jeżeli zanegujemy dla spekulacji teoretycznych poglądy Arystotelesa, Kartezjusza, Luka, Huma i założymy, że świadomości nie jest przedmiotem, ale podmiotem procesów ewolucyjnych, uznając punkt widzenia psychologów transpersonalnych K. Wilber, S. Graf Charls de Charden, to należy dokonać zmiany egocentrycznego punktu widzenia w stosunku do świadomości.

Jeśli uwolnimy swoje wyobrażenie, że -świadomość jest służebna w stosunku do naszego egzystencjalnego JA, to będziemy mogli o wiele głębiej spojrzeć na jej wieloaspektowość. Możemy wówczas dokonać próby spojrzenia od strony świadomości na nas, czyli świadomość pojedynczego człowieka. Następnie można będzie również rozpatrywać kwestię świadomości z punktu widzenia ewolucyjnego, historycznego, społecznego i relacji, jaka zachodzi między czasem a świadomością

W metaforyczno- literackim ujęciu, świadomość jest powierzchnią zwierciadła po której szybko przeslizgują się odbicia ruchu W mitologii starohinduskiej odpowiednikiem tego jest Kali - czas, tańcząca na nagim ciele Siwy, zwierciadło nieskończoności.

Dla lepszego zrozumienia współczesnych koncepcji świadomości przyjmijmy hipotezę, że zadaniem, dla którego człowiek przychodzi na świat, jest transmisja świadomości. Ciało służy do jej utrzymania i przenoszenia Świadomość jednostki, lapidarnie ujmując świadomość indywidualna / ŚI / jest wynikiem procesu klonowania Świadomości Wspólnej / ŚW/. Ciało-soma- jest dyskiem komputera, na którym zapisane są programy naszej egzystencji.

My/ EGO Zbiorowe/ realizujemy programy, który charakteryzuje się zawsze tymi samymi zasadami. Koncepcja ta odbiega od paralelizmu Leibniza, który zakłada, że procesy psychiczne i fizyczne przebiegają równolegle i synchronicznie, co nie oznacza, że te dwa systemy zjawisk na siebie wpływają ŚW jest pojęciem bliskim koncepcji Arystotelesa wykraczającym poza dualizm psychofizyczny. W psychoanalizie Z. Freuda, podstawowym pojęciem jest EGO, jako centrum świadomości indywidualnej kolei w psychologii jurgowskiej – ego, jest, „wierzchołkiem góry lodowej”. świadomość indywidualna, znika w świadomości zbiorowej / ŚZ /

ŚZ jak ŚI mają wewnętrzną strukturę i system przenoszenia informacji opartych o zasadę przyciągania się podobieństw.

Z punktu widzenia mechanizmów ewolucyjnych zasada przyciągania podobnych osobników wyposażonych w dobre albo wadliwe cechy/ programy/ powoduje dziedziczenie się wadliwych i manifestowanie się ich w formie najróżnorodniejszych chorób. Takie właśnie rozumienie świadomości proponują nurty psychologii systemowej i fenomenologicznej. B. Hellinger definiuje swoją psychoterapię, jako fenomenologiczną Fenomenologia jest metodą filozoficzną wg Hellingera. Polega ona na oddawaniu się we władzę większego porządku, nie pojmując go. Świadome pole – odpowiednik świadomości zbiorowej/ ŚZ/, jest soczewką łączącą ducha i materię. W tym systemie psychoterapii świadomość indywidualna i zbiorowa a szczególnie fragmentaryczna świadomość prób, funkcjonuje świadomości indywidualnej na kształt jurgowskiego cienia.

Do szczęśliwych należą ci, których przodkowie pracowali nad utrzymaniem swojej świadomości we właściwej kondycji. Przykładem takiego typu dziedziczenia się informacji są choroby psychiczne schizofrenia i cyklofrenia. Pokolenia ludzi pojawiają się i odchodzą świadomość pozostaje, Jeżeli byśmy przyrównali człowieka do komputera to jego świadomość jest dyskiem, na którym zapisuje się w sposób tak dokładny jak na taśmie filmowej historia osobniczej egzystencji Zapisywanie, magazynowanie i rozpakowywanie informacji według K. Pribrama ma charakter holograficzny. Holografia technika fotografii polega na zapisywaniu informacji w taki sposób, że z jednego fragmentu płytki, na której zapisano obraz promieniami lasera można odtworzyć cały obraz.

Współczesne techniki psychoterapeutyczne, szczególnie hipnoza eriksonowska systemowe ustalenie rodziny czy neurolingwistyczne programowanie wskazują na właśnie taki mechanizm zapisywania informacji. Ważnym dowodem wynikającym z praktyki terapeutycznej wspomnianych technik psychoterapii są charakterystyczne dla każdego z zaburzeń psychicznych zmiany modalności Modalność można porównać do odbiornika telewizyjnego czy kinematografu w/g T. Bilikiewicza, gdzie pojawia się obraz ,dźwięk i odpowiednimi pokrętłami możemy go zmieniać

Dysku, czyli mózgu nie można przełożyć do innego komputera, ale można przegrać informację na nowy dysk. Koncepcja błysku jest bardzo podobna do koncepcji holograficznej, gdzie jednostka informacyjna bit, czyli arystotelesowska punktochwila jest niczym piksel na ekranie świadomości indywidualnej.

Świadomość jednostki jako proces mający swój początek rozwój i kres w różnych fazach swojego życia wykazuje charakterystyczną dla określonej fazy aktywność. Przeciętny okres egzystencji ludzkiej trwa około 80/ 85 lat. W tym okresie są fazy dziecka rodzica dziadka. Dlaczego natura nie stworzyła takiej sytuacji, że kiedy dziecko przychodzi na świat są wyłącznie rodzice, natomiast dziadkowie zakończyli egzystencję, albo inna sytuacja, że oprócz dziadków są pradziadkowie albo i nawet prapradziadkowie? Otóż można podejrzewać, że przyczyną istnienia właśnie takiego systemu związków rodzinnych jako transmiterów świadomości jest pojemność pamięci podświadomości. Nowe generacje pojawiają się przeciętnie, co 20 /25 lat. Przedstawiciel jednej generacji może tylko mieć relacje z dwoma sporadycznie trzema innymi pokoleniami. Należy sądzić że jest to związane z pojemnością matrycy świadomości, jaka jest spakowana w wyniku połączenia się dwóch komórek

PODSUMOWANIE.

Świadomość jest centralnym pojęciem odnoszącym się do wyjaśnienia istoty życia psychicznego człowieka. Opisywanie świadomości należy do najtrudniejszych zadań, jakich podejmowano się już w odległej przeszłości. Nie zostało do tej pory stworzone precyzyjne nazewnictwo do opisywania zjawisk obejmujących świadomość. Każdy z autorów podejmujący się próby dokonania takiego opisu narażony jest na to, że taki opis będzie zbyt osobisty a zatem hermetyczny. Najczęstszymi terminami określającymi świadomość są: synejdesis /gr./, sensorium, conscientia, vigilantia/ łac./, consciousnes / ang./

Wielu autorów uważa Arystotelesa za twórcę naukowego. podstaw analizy świadomości. Świadomość należy do tak uniwersalistycznych kategorii, że może być opisywana. z punktu widzenia różnych gałęzi wiedzy. Zupełnie inaczej może opisywać świadomość; filozof, fizyk, matematyk, biolog, historyk, lekarz fizjolog, psycholog czy psychiatra. Każda z prób definiowania świadomości była modyfikowana, zmieniana, poprawiana, doskonalona, co jest procesem naturalnym, gdyż wraz z rozwojem wiedzy ukazywały się niedostatki tych opisów.

Naukowe koncepcje, których najstarszymi przedstawicielami byli wspomniany Arystoteles a także Kartezjusz Lock, Hume zakładały, że organizm ludzki jest kreatorem i jednocześnie nośnikiem świadomości. Zawsze za podstawę takiego myślenia przyjmowano założenie, że świadomość jest nierozdzielnie związana z jednostkową egzystencją ludzką. Czas jej trwania jest tak długi jak długie jest życie ludzkie.

Plotyn a także św. Augustyn opisując doświadczenia mistyczne rozszerzyli pojęcie świadomości o jej transcendentalny charakter

Współczesne techniki psychoterapeutyczne, burzą koncepcję świadomości jako bytu indywidualnego związanego z pojedynczą osobą.

PIŚMIENNICTWO

1. Bremer J.: Problem umysł - ciało, Kraków 2001. Wydawnictwo WAM Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna Ignatianum s.50.
2. Kokoszka A.: Integrujący model stanów psychicznych, Collegium Medicum UJ Kraków 1997.
3. Kowalczyk M.: Świadomość w funkcjonowaniu umysłu człowieka, Poznań 1995. Wydawnictwo Naukowe s.184.
4. Szabała H.: O filozofii sprzeciwu, czyli o antropocentryzmie w dziejach filozofii. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. Gdańsk 1998.
5. Trąbka J.: Dusza mózgu, Kraków 2000. Wydawnictwo WAM s.16. Trąbka J.: Mózg i świadomość, s.16.
6. Zaborowski Z.: Teoria treści i form świadomości, Warszawa 2000 Wydawnictwo Akademickie „Żak” s.17-18, s.24, s.50-52, s. 53-55.
7. Bilikiewicz A.: Stan świadomości (przytomności), w „Wprowadzenie do badania neurologicznego”, (pod red. A. Mazur) 1983 AMG II Wydział Lekarski w Bydgoszczy

STRESZCZENIE

Rosnące w ostatnich latach zainteresowanie problemem ogólnie pojętej świadomości w różnych kierunkach psychoterapii skłoniło autorów do próby prześledzenia wiedzy w tym zakresie. Jako punkt wyjścia do analizy problematyki świadomości przyjęto oryginalną koncepcję T. Bilikiewicza mnemosynejdesis. Kluczowym problemem nadal pozostaje kwestia gromadzenia przetwarzania i odtwarzania informacji. Koncepcja mnemosynejdesis nawiązuje w wielu aspektach do powstałej później, holograficznej koncepcji świadomości a także ujęciem świadomości w psychoterapii systemowej V. Satir czy Berta Hellingera.

SUMMARY

The growing interest in the subject of generally comprehended consciousness among many different psychotherapy approaches, lead the authors to probe the existing knowledge in this field. As a start point, the original T. Bilikiewicz theory – “Mnemosynejdesis” was chosen. The key problem is still the question of gathering, processing and restoring information. The chosen theory refers in many ways to later, holographic concept of consciousness and also, to the concept presented in system psychotherapy V. Satir, Bert Hellinger.